

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Kopi:
Statens Kunstnerstipend
post@kulturdirektoratet.no

30.09.2025

HØRINGSSVAR FORSKRIFT FOR STATENS KUNSTNERSTIPEND

Norske Billedkunstnere (heretter NBK) viser til brev av 26.06.2025 vedrørende forslag til ny forskrift for Statens kunstnerstipend (heretter SKS), og takker for muligheten til å svare på denne.

NBK er i hovedsak positiv til forslagene i høringsnotatet. Vi finner det likevel betimelig å innlede vårt høringssvar med å knytte noen kommentarer til departementets syn på behovet for overordnede rammer for stipendkomiteene.

NBK deler fullt ut departementets syn om at forvaltningen må følge prinsippene for likebehandling og god forvaltningsskikk. Dette er avgjørende for ordningens legitimitet, både blant kunstnerne selv og i befolkningen ellers. Det er likevel en forutsetning for en faglig forsvarlig forvaltning at disse rammene rommer nødvendig fleksibilitet. Reell likebehandling av søkere sikres ikke gjennom standardiserte prosesser der ulike kunstformer presses inn i samme mal, men gjennom kvalifiserte faglige vurderinger som er tilpasset hvert kunstfelts egenart.

I det følgende vil vi kommentere de punktene i forskriften vi mener bør justeres.

KAPITTEL 5 FØRESEGNELSER OM STIPEND

5.4.2 Kontroll, bortfall av stipend og tilbakebetaling

Vi har forståelse for at forvaltningen må ha hensiktsmessige kontroll- og sanksjonsmuligheter. Vi er imidlertid sterkt bekymret for den vide adgangen til å kreve tilbakebetaling som forskriftsutkastet legger opp til, da forslaget i for liten grad skiller mellom vesentlig mislighold og mindre, administrative forsømmelser.

Å åpne for tilbakebetaling ved forsinket rapportering er en uforholdsmessig streng sanksjon som etter vårt syn er egnet til å svekke kunstnernes rettssikkerhet, og skape en betydelig maktubalanse mellom kunstnerne og forvaltningen. Dette kan være i strid med forvaltningens ulovfestede proporsjonalitetsprinsipp.

Vi anmoder derfor om at sanksjonssystemet differensieres tydeligere i forskriftsteksten, ved at det skilles klart mellom reaksjonsformene. Den primære og normale sanksjonen ved administrative forsømmelser, som manglende rapportering, bør være stans i fremtidige utbetalinger frem til forholdet er rettet opp. Den langt mer inngripende sanksjonen, tilbakebetaling av allerede utbetalte midler, bør beholdes tilfeller av dokumentert, vesentlig mislighold, slik som bevisst bruk av stipendet i strid med tildelingens grunnleggende forutsetninger.

En slik presisering vil skape et mer forutsigbart, rettferdig og balansert system for både kunstnerne og forvaltningen.

5.5 Permisjoner

NBK støtter intensjonen i høringsnotatet om å utforme permisjonsregler som i størst mulig grad speiler rettighetene i det ordinære arbeidslivet. Det er en viktig forbedring at forskriften legger seg tettere opp til de rettighetene vanlige arbeidstakere har etter arbeidsmiljøloven, i tillegg til stønadsperioden fra folketrygden. Vi anser dette som en god tilnærming som vil ivareta kunstneres behov for trygghet og forutsigbarhet.

Videre vil vi særlig fremheve som positivt at forslaget åpner for tilpasninger og lengre permisjoner i særskilte tilfeller, for eksempel ved flerbarnsfødsler eller der en kunstner får flere barn i samme stipendperiode. Dette viser en god og nødvendig forståelse for at et langt kunstnerliv må kunne kombineres med familieliv, og bidrar til å gjøre kunstneryrket til en mer bærekraftig og attraktiv karrierevei.

Vi er imidlertid sterkt bekymret for forslaget om en absolutt og samlet toårsgrense for sykdomspermisjon. En slik regel fremstår urimelig og undergraver den sosiale og økonomiske tryggheten stipendordningen skal gi.

En absolutt og samlet grense på to år vil kunne ramme kunstnere med kroniske eller tilbakevendende lidelser uforholdsmessig hardt. Regelen tar ikke høyde for den reelle situasjonen for denne gruppen, og vil i praksis kunne ekskludere dem fra å beholde stipend over tid. At regelen i tillegg er preseptorisk, fjerner all mulighet for forvaltningen til å utøve et rimelig skjønn i særlige tilfeller.

Etter vårt syn vil en slik regel stå i direkte motstrid med intensjonen om å likestille kunstnere med andre arbeidstakere, og etablere et svakere sosialt sikkerhetsnett for en gruppe med en yrkestilværelse ofte preget av høy økonomisk usikkerhet. Ordinære arbeidstakere har ingen direkte tilsvarende begrensning, og er vernet mot usaklig oppsigelse ved lengre sykdomsperioder. Forslaget vil derfor skape et dårligere vern for kunstnere enn for andre yrkesgrupper.

Å miste stipend etter en samlet toårsperiode innebærer videre at kunstneren risikerer å miste sitt faglige og økonomiske grunnlag midt i en sårbar arbeidsavklaringsperiode. I en slik periode, hvor formålet er å avklare arbeidsevne og bistå den enkelte tilbake i arbeid, vil det å fjerne en sikker inntektskilde virke direkte mot sin hensikt og forverre en allerede krevende livssituasjon.

Bestemmelsen bør endres slik at den harmoniserer bedre med regelverket som gjelder i arbeidslivet for øvrig. Slik sikrer man at også kunstnere får en reell og forutsigbar trygghet ved sykdom.

5.6.4.4 Aldersgrenser

NBK er i utgangspunktet positive til departementets forslag om å utvide aldersgrensen for nye stipend for senior- og etablerte kunstnere. Dette er en viktig anerkjennelse av det livslange perspektivet i et kunstnerskap, hvor mange opprettholder en høy kunstnerisk produksjon langt forbi vanlig pensjonsalder. Vi mener imidlertid at grensen bør settes til 72 år, ikke 70 år som foreslått i høringsnotatet.

27. mai 2025 vedtok Stortinget å øke den alminnelige aldersgrensen i arbeidsmiljøloven fra 70 til 72 år. Virkningen trer i kraft f.o.m. januar 2026. Etter vårt syn bør kunstneres arbeidsvilkår harmonisere med de alminnelige aldersgrensene i norsk arbeidsliv. Når formålet med de langvarige stipendene er å legge til rette for at kunstnerisk aktivitet kan være et hovedvirke, er det både naturlig og prinsipielt riktig at kunstnere gis de samme rammene for yrkesaktivitet som andre. Det er vanskelig å se at det er andre hensyn som gjør seg gjeldende på billedkunstfeltet enn i arbeidslivet for øvrig som skulle forsvare en lavere aldersgrense.

Ved å sette grensen til 72 år, vil departementet sikre en reell likebehandling og anerkjenne kunstneres livslange virke i tråd med den generelle samfunnsutviklingen. Vi anmoder derfor om at den øvre aldersgrensen for tildeling av nye stipend for senior- og etablerte kunstnere justeres til 72 år i den nye forskriften.

5.6.4.5 Fornyng av stipend for etablerte kunstnarar

I høringsnotatet spør departementet om en vurdering av prosessen knyttet til fornyelse av stipend for etablerte kunstnere. NBK støtter en endring i forskriften, slik at det er mulig å bli tildelt stipend for etablerte kunstnere flere ganger, men at søknaden behandles på lik linje med andre søknader. Dette sikrer likebehandling av alle søkere.

NBK forutsetter at det ikke har blitt gitt informasjon fra SKS' sekretariat til mottakere av GI/SEK som gir inntrykk av at det foreligger en særordning for søknad om fornyelse hvor de er unntatt en full skjønnsmessig vurdering.

5.6.4.6 Vurdering av inntekt

NBK er i utgangspunktet positive til departementets foreslåtte endring av inntektsvurderingen. Vi støtter prinsippet om at en slik behovsprøving er viktig for ordningens legitimitet, og anerkjenner i hovedsak de foreslåtte endringene, som overgangen til medianberegning.

Vår hovedinnvending er imidlertid at departementet velger å videreføre «alminnelig inntekt» som vurderingsgrunnlag. Som departementet selv påpeker, kan dette gi urimelige utslag da inntekter fra for eksempel salg av bolig eller arv inkluderes. Slike engangshendelser reflekterer ikke kunstnerens evne til å leve av sitt virke. Vi anmoder derfor om at departementet erstatter «alminnelig inntekt» med «pensjonsgivende inntekt» som grunnlag for inntektsvurderingen.

Begrepet «pensjonsgivende inntekt» er mer dekkende ettersom det isolerer den løpende inntekten fra kunstnerens arbeid, som er det behovsprøvingen reelt sett skal vurdere. Dette inntektsbegrepet utelater i hovedsak kapitalinntekter fra private formuesobjekter og gir dermed et mer korrekt bilde av hvorvidt kunstneren har en yrkesinntekt som gjør stipendet unødvendig.

Videre vil en slik endring skape en viktig og logisk harmoni med folketrygdloven. Å benytte det samme inntektsbegrepet som folketrygden selv bruker for opptjening av pensjon og andre rettigheter, vil skape en helhetlig og konsistent tilnærming fra statens side. Det sikrer at vurderingen av kunstnerens økonomi er forankret i de samme prinsippene som gjelder for arbeidslivet for øvrig.

5.6.6 Etableringsstipend for unge kunstnarar

NBK er ikke enige i Departementets forslag om å fjerne utdanningshensynet fra Etableringsstipend for unge kunstnere (nåværende Diversestipend for nyutdannede kunstnere). Selve bakgrunnen for Diversestipend for nyutdannede kunstnere er behovet for økonomisk støtte hos kunstnere som nettopp har fullført høyere utdanning og skal etablere seg. I denne sammenheng mener NBK det er uheldig å endre ordningens navn til Etableringsstipend for unge kunstnere, og foreslår en alternativ endring til Etableringsstipend for nyutdannede kunstnere.

90% av alle yrkesaktive billedkunstnere har en høyere kunstutdanning, og NBK vurderer derfor nåværende ordning som treffsikker.

Det at komiteen nå kun vurderer søkere som allerede oppfyller formalkravet om utdanning, bidrar til effektiv behandling. Å fjerne formalkravet om utdanning åpner opp for et langt større søkerantall, som vil kreve mer tid både i komitémøtet og i administrativt etterarbeid. I tillegg vil det også kunne føre til en praksis med økt antall tildelinger og mindre beløp per mottaker. NBK vurderer det som uheldig om ny forskrift får konsekvenser som at uforholdsmessig mye

ressurser brukes på å tildele relativt små beløp.

NBK støtter utvalgets forslag om at stipendet blir gitt som et fast beløp og at en kun kan motta stipendet en gang. Utvalgets forslag om flatt tildelingsbeløp vil kunne bidra til en mer effektiv søknadsbehandling og mindre administrativ oppfølging for sekretariatet i SKS. NBK erfarer at dagens ordning allerede er ressurskrevende. Departementets forslag til endringer i forskriften vil gjøre vondt verre.

En siste viktig dimensjon i omleggingen av denne stipendordningen er at DIVU har prioritert kunstnergrupper med lav gjennomsnittlig kunstnerisk inntekt sammenliknet med andre kunstnergrupper, herunder billedkunstnere. For å sikre videreføring av viktige kunstnerpolitiske premisser bak stipendet foreslår vi at det f.o.m. 2026 innføres en fast avsetning per kunstnergruppe av etableringsstipendet, basert på gjennomsnittlig, prosentvis fordeling til DIVU til de ulike gruppene, for årene 2023–2025.

KAPITTEL 6 FØRESEGNER OM FORVALTNING OG ORGANISERING

6.2 Utvalget for Statens kunstnerstipend

NBK støtter departementets forslag om at varaene for kunstnerrepresentantene skal være personlige. Dette sikrer kunstnerrepresentasjon i Utvalget ved frafall, noe som er viktig for å sikre utvalgets legitimitet og kontakt med og forankring i kunstfeltet. NBK forstår hensynet til effektiv møteavvikling, men av hensyn til legitimitet ønsker vi fortsatt krav til to møtende kunstnere for vedtaksdyktighet.

6.3 Stipendkomitéane

NBK mener det ikke bør være en forskriftsfestet regel som begrenser størrelsen på stipendkomiteene. Det bør være opp til hver enkelt kunstnergruppe og de tilhørende kunstnerorganisasjonene med oppnevningsrett å selv vurdere komiteenes størrelse og sammensetning. Dagens komitéstrukturer er utviklet med bakgrunn i kunstnerorganisasjonenes lange erfaring med stipendbehandling. Disse er optimalisert med henhold til egne kunstfelt og utformet for å sikre en høy kunstfaglig standard for komitéarbeidet.

Billedkunstfeltet er stort og mangefasettert, og en betydelig andel av søkerne jobber på tvers av ulike uttrykksformer. Dette fører til at kunstnergruppen evner å fange opp nye kunstneriske uttrykk og strømninger i tiden – også kunstneriske praksiser som ligger i randsonen opp mot andre kunstnergrupper. Det viktig at komiteen speiler dette, og at alle kunstneriske praksiser blir vurdert av komitémedlemmer med bakgrunn i og kunnskap om ulike deler av feltet.

NBK mener også at regler for komiteens tidsbruk og begrensninger av antall komitémedlemmer

som vurderer enkeltsøknader ikke burde forskriftsfestes. Det kan være vanskelig å komme fram til en standardisert tidsbruk per søknad, og det er behov for en viss fleksibilitet som tar høyde for at enkelte kunstneriske praksiser krever mer tid å sette seg inn i enn andre, også på tvers av ulike kunstnergrupper. NBK støtter heller forslaget om at Utvalget kan utforme en instruks for tidsbruk med slingsmonn som tar høyde for en slik variasjon, og som lettere kan justeres ved behov.

I billedkunstnernes stipendbehandling arbeider komiteen gruppevis i hele stipendbehandlingen, og det er helt avgjørende at alle komitémedlemmene har oversikt over hele søkermassen for at de skal kunne gjøre en fullgod likebehandling av alle søkerne og ha et komplett bilde av det kunstneriske nivået til hele søkermassen.

6.4 Oppnemning av medlemmer i stipendkomitéane

Overordnet er NBK enige i departementets forslag om rett til oppnevning av komitémedlemmer. Men definisjonen av yrkesaktive kunstnere i forskriftens § 26, kan gi variasjoner avhengig av måten hver kunstnerorganisasjon selv velger å definere det på. For å ta høyde for dette vurderer NBK det som nødvendig at en kunstnerorganisasjon kan vise til minst 30% representasjon innenfor sin kunstnergruppe, og ikke 10% som er fremmet som forslag i forarbeidet til forskriften.

6.6 Sekretariat for stipendkomitéane

Fremlagte løsninger sikrer en uavhengig vurdering i Direktoratet, men selv om forslaget om tvistemekanisme kan se fornuftig ut, åpner dette samtidig opp for at en kunstnerorganisasjon som representerer et mindretall av sin kunstnergruppe gis en «vetorett» i en eventuell forhandling, og slik kan tvinge gjennom en forflytning av sekretariatsfunksjonen. NBK mener at for å kunne gis en slik «vetorett» bør en organisasjon representere tilnærmet 50% av kunstnerne i sin kunstnergruppe. Som det går fram av vårt felles høringssvar fra til sammen 18 kunstnerorganisasjoner skal det etter vårt syn foreligge tungtveiende grunner for å flytte et sekretariat til en ny organisasjon eller til Kulturdirektoratet – både ut fra hensyn til kompetanse og prosedyrer bygget opp over tid, og for å sikre at Stortingets intensjon blir ivaretatt.

6.7 Kvotefordeling og derunder 6.7.3 Departementets vurdering

NBK støtter videreføringen av praksis der den årlige kvotefordelingen blir fastsatt av Kulturdepartementet etter innstilling fra utvalget i Statens kunstnerstipend, og hvor kunstnerorganisasjonene blir gitt mulighet til å komme med høringssvar til forslaget.

Opplistingen av de ulike kunstnergruppene direkte i forskriften bidrar til transparens, men låser samtidig inndelingen av kunstnergrupper, og er lite egnet til å fange opp endringer i kunstfeltet.

6.8 Årshjulet for søknadsbehandlingen

NBK ønsker å gjøre behandlingstiden så kort som mulig for den enkelte søker. Derfor ser vi positivt på Departementets forslag om å korte ned behandlingstiden for Statens kunstnerstipend og initiativ til å endre på årshjulet, slik at kunstnerne skal kunne motta stipendutbetalingene tidligere på året. Samtidig er det viktig at det legges opp til nok tid for å sikre en søknadsbehandling innenfor faglig forsvarlige rammer.

Fremskyndingen, slik den er foreslått med søknadsfrist i august, vil samtidig medføre enkelte praktiske utfordringer både for søkere og administrasjon. Dersom dagens praksis med at søknadsportalen åpner omtrent en måned før søknadsfristen videreføres, vil portalen åpne midt i fellesferien i juli.

Erfaringsmessig vil mange kunstnere ha behov for søkerveiledning og teknisk assistanse i søknadsperioden. Derfor vil det være en ulempe at portalen åpner i en periode hvor både kunstnerorganisasjonene og Kulturdirektoratet vil ha nedsatt administrativ kapasitet grunnet ferieavvikling. Mange billedkunstnere bruker mye tid og ressurser på stipendsøknadene sine, og NBK vurderer det som uheldig at fristen inviterer til at kunstnere skal skrive stipendsøknadene sine i fellesferien.

NBK foreslår at søknadsfristen kun fremskyndes til medio september, og at søkeportalen åpner en måned før dette. Slik kan årshjulet fremskyndes noe, samtidig som at en ivaretar en god oppfølging og veiledning av søkerne.